

Міжнародне кримінальне право

УКД 341.4

Шуляка Яна Володимирівна

студентка факультету прокуратури

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Шуляка Яна Владимировна

студентка факультета прокуратуры

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Shulyaka Yana

Student of the Faculty of Prosecution

Yaroslav Mudryi National Law University

Романова Вікторія Андріївна

студентка факультету прокуратури

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Романова Виктория Андреевна

студентка факультет прокуратуры

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Romanova Viktoriia

Student of the Faculty of Prosecution

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Аббакумова Дарина В'ячеславівна

кандидатка юридичних наук, доцентка

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ СПІВУЧАСТІ В
МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА
НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАКОНОДАВСТВАХ**

**СРАВНИТЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИНСТИТУТА СОУЧАСТИЯ В
МЕЖДУНАРОДНОМ УГОЛОВНОМ ПРАВЕ И НАЦИОНАЛЬНЫХ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВАХ**

**COMPARATIVE ASPECTS OF THE INSTITUTION OF COMPLICITY
IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW AND NATIONAL
LEGISLATION**

Анотація. Вступ. Стаття присвячена розкриттю однієї із важливих питань сучасного кримінального права – інституту співучасті. Співучасть — це доктрина, згідно з якою інша особа (співучасник) може бути притягнута до відповідальності за злочин, якщо вона сприяла, допомагала, підбурювала, заохочувала, вимагала чи керувала злочинними діями іншої особи. Це включає в себе допомогу у вчиненні злочину до його вчинення, під час його вчинення та після вчинення злочину.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що співучасть за своїм характером має більшу суспільну небезпечність, ніж кримінальне правопорушення, вчинене однією особою, а отже призводить до більш шкідливих наслідків. Дослідження причин, характеру та видів співучасті дає змогу більш детально розглянути кожну з прогалин, яку виникли в кримінальному законодавстві та усувати їх при застосуванні законодавства на практиці в подальшому. Саме тому, на нашу думку, обрана проблематика дослідження є вельми актуальною на даний момент через низку суттєвих умов, зокрема через початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України та масові звірства, вчинені російськими окупантами в наших містах.

Мета. Метою цієї наукової статті є зображення основних понять, різновидів та відповідальності різних видів співучасників за вчинені у співучасті кримінальні правопорушення, визначення важливості більш детального вивчення такого інституту кримінального права, порівняння

основних законодавчих аспектів інституту співучасті в національному законодавстві та міжнародному кримінальному праві.

Матеріали і методи. *Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правова база співвідношення інститутів співучасті в національному та міжнародному праві; 2) праці вітчизняних та зарубіжних науковців, темами дослідження яких є науково-практичні дослідження в галузі національного кримінального та міжнародного кримінального права.*

У процесі дослідження ми використали такі наукові методи: теоретичне узагальнення (для загальної характеристики інституту співучасті, дослідження її форм, видів, значення цього дослідження); аналізу та синтезу (проведення паралелей норм українського кримінального права з міжнародним); історичний (дослідження становлення підходів до визначення інституту співучасті); узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. *Практичне значення нашого дослідження полягає у величезній ролі з'ясування характеру співучасті, її суспільної небезпечності та протиправності задля справедливого та правового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених у кількома особами.*

Перспективи. *Дослідження проблематика цього інституту може у подальшому допомогти у вирішенні конфузних питань, пов'язаних із притягненням осіб, що вчинили кримінальні правопорушення у співучасті, до кримінальної відповідальності, в тому числі й міжнародно-правової, за злочини, вчинені у воєнних умовах.*

Ключові слова: *співучасть, співвиконавець, співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, виконавець, організатор, підбурювач та пособник, міжнародний трибунал, Міжнародний кримінальний суд.*

Анотація. Введение. *Статья посвящена раскрытию одного из*

важных вопросов современного уголовного права – института соучастия. Соучастие — это доктрина, согласно которой другое лицо (соучастник) может быть привлечено к ответственности за преступление, если оно способствовало, помогало, подстрекало, поощряло, требовало или руководило преступными действиями другого лица. Это включает помощь в совершении преступления до его совершения, во время его совершения и после совершения преступления.

Актуальность темы исследования состоит в том, что соучастие по своему характеру имеет большую общественную опасность, чем уголовное правонарушение, совершенное одним лицом, а следовательно, приводит к более вредным последствиям. Исследование причин, характера и видов соучастия позволяет более детально рассмотреть каждый из пробелов, возникших в уголовном законодательстве и устранять их при применении законодательства на практике в дальнейшем. Именно поэтому, по нашему мнению, избранная проблематика исследования весьма актуальна в настоящее время из-за ряда существенных условий, в частности, через начало полномасштабного вторжения России на территорию Украины и массовые зверства, совершенные российскими оккупантами в наших городах.

***Цель.** Целью этой научной статьи является изображение основных понятий, разновидностей и ответственности разных видов соучастников за совершенные в соучастии уголовные правонарушения, определение важности более детального изучения такого института уголовного права, сравнение основных законодательных аспектов института соучастия в национальном законодательстве и международном уголовном праве.*

***Материалы и способы.** Материалами исследования есть: 1) нормативно-правовая база соотношения институтов соучастия в национальном и международном праве; 2) труды отечественных и зарубежных ученых, темами исследования которых научно-практические*

исследования в области национального уголовного и международного уголовного права.

В процессе исследования мы использовали следующие научные методы: теоретическое обобщение (для общей характеристики института соучастия, исследование его форм, видов, значение этого исследования); анализа и синтеза (проведение параллелей норм украинского уголовного права с международным); исторический (исследование становления подходов к определению института соучастия); обобщение результатов (формулирование выводов).

Результаты. *Практическое значение нашего исследования состоит в огромной роли уяснения характера соучастия, его общественной опасности и противоправности для справедливого и правового рассмотрения уголовных правонарушений, совершенных в нескольких лицах.*

Перспективы. *Исследование проблематика этого института может в дальнейшем помочь в решении конфузных вопросов, связанных с привлечением лиц, совершивших уголовные правонарушения в соучастии, к уголовной ответственности, в том числе и международно-правовой, за преступления, совершенные в военных условиях.*

Ключевые слова: *соучастие, соисполнитель, соучастие в уголовных правонарушениях со специальным субъектом, исполнитель, организатор, подстрекатель и пособник, международный трибунал, Международный уголовный суд.*

Summary. Introduction. *The article is devoted to the disclosure of one of the important issues of modern criminal law - the institution of complicity. Complicity is the doctrine that another person (accomplice) may be held liable for a crime if he or she facilitated, aided, abetted, encouraged, demanded, or directed another person's criminal activities. This includes assistance in committing a crime before, during and after the crime. The relevance of the*

research topic is that complicity by its nature is more socially dangerous than a criminal offense committed by one person, and therefore leads to more harmful consequences. The study of the causes, nature and types of complicity makes it possible to consider in more detail each of the gaps that have arisen in criminal law and eliminate them in the application of law in practice in the future. That is why, in our opinion, the chosen research issues are very relevant at the moment due to a number of important conditions, including the beginning of a full-scale russian invasion of Ukraine and mass atrocities committed by russian occupiers in our cities.

Purpose. *The purpose of this article is to present the basic concepts, types and responsibilities of different types of accomplices for criminal offenses, determine the importance of a more detailed study of such an institution of criminal law, compare the main legislative aspects of the institution of complicity in national law and international criminal law.*

Materials and methods. *The materials of the study are: 1) the legal framework for the ratio of institutions of participation in national and international law; 2) works of domestic and foreign scholars, the research topics of which are scientific and practical research in the field of national criminal and international criminal law.*

In the course of the research we used the following scientific methods: theoretical generalization (for the general characteristics of the institute of complicity, research of its forms, types, significance of this research); analysis and synthesis (drawing parallels between the norms of Ukrainian criminal law and international law); historical (study of the formation of approaches to determining the institution of complicity); generalization of results (formulation of conclusions).

Results. *The practical significance of our study lies in the huge role of clarifying the nature of complicity, its social danger and illegality for the fair and legal treatment of criminal offenses committed in several persons.*

Discussion. *Research into the problems of this institution can further help to resolve the confusing issues related to bringing those who have committed criminal offenses in complicity to criminal liability, including international law, for crimes committed in military conditions.*

Key words: *complicity, accomplice, complicity in criminal offenses with a special entity, executor, organizer, instigator and accomplice, international tribunal, International Criminal Court.*

Постановка проблеми. Співучасть не є поняттям, яке можна чітко та вичерпно сформулювати одним твердженням. Кожна держава у своєму законодавстві дає визначення поняттю співучастю по-своєму, враховуючи характер та особливості своєї правової системи. У науці кримінального права порівняно багато досліджень пов'язане із співучастю взагалі, його формами та видами зокрема. Але, незважаючи на широку увагу до його проблем, цей інститут досі залишається одним із найскладніших та найменш зрозумілих у кримінальному праві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблематики інституту співучасті зроблено як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками. Зокрема, український науковець Ус О.В. [2] виділяє два різновиди такого, найбільш суспільно-небезпечного, на нашу думку, виду співучасті, як виконавець. Видатний вчений Д. М. Горбачов [5] робить акцент на злочинах, вчинених у співучасті, зі спеціальним суб'єктом, що є не менш важливим. І. О. Зінченко [7] у своїй науковій праці співставив правову систему Англії та України, що дає змогу узагальнити та провести паралелі, для того, щоб краще зрозуміти сутність співучасті. Німецький науковець, дослідник міжнародного кримінального права Герхард Верле [13] у своїх напрацюваннях зацентрував увагу на питанні, яке на сьогодні посідає одне з чільних, а саме це питання вчинення злочинів у співучасті в умовах війни. Разом з тим залишаються не вирішеними проблемні питання

в частині: визнання положень Римського статуту Україною повною мірою, зокрема й його ратифікації, яка дала б змогу привести українське судочинство у відповідність із європейськими правовими стандартами, а також справедливо та повномірно покарати воєнних злочинців.

Метою статті є зображення основних понять, різновидів та відповідальності різних видів співучасників за вчинені у співучасті кримінальні правопорушення, визначення важливості більш детального вивчення такого інституту кримінального права, порівняння основних законодавчих аспектів інституту співучасті в національному законодавстві та міжнародному кримінальному праві.

Матеріали і методи є: 1) нормативно-правова база співвідношення інститутів співучасті в національному та міжнародному праві; 2) праці вітчизняних та зарубіжних науковців, темами дослідження яких є науково-практичні дослідження в галузі національного кримінального та міжнародного кримінального права.

У процесі дослідження ми використали такі наукові методи: теоретичне узагальнення (для загальної характеристики інституту співучасті, дослідження її форм, видів, значення цього дослідження); аналізу та синтезу (проведення паралелей норм українського кримінального права з міжнародним); історичний (дослідження становлення підходів до визначення інституту співучасті); узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Злочинна співучасть, що виявляється в тій чи іншій різновиді злочинної групи (форм співучасті) також має істотне значення для кримінально-правової оцінки скоєного. Склади злочинів, кваліфіковані за ознаками їх вчинення групою осіб, широко використовуються в Кримінальних кодексах, групою осіб, що діють за попередньою домовленістю, організованою групою. Обтяжуючими обставинами при співучасті у кримінальному правопорушенні визнаються

його вчинення за попередньою змовою групою осіб та організованою групою (ч. 2,3 ст. 28 КК). Співучасть може бути умисною чи неумисною.

На нашу думку, у цьому моменті існує певна колізія. Зокрема, наявна певна непослідовність закону, яка проявляється в тому, що в цілому намір на вчинення певного злочину не є обов'язковим, проте судова практика показує, що він є ключовим моментом при притягненні особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений у співучасті. Зокрема, ми проаналізували рішення Верховного суду Каліфорнії, *People v. Veeman. Біман*, обвинувачений, був засуджений як помічник двох дітей чоловіків, які пограбували будинок його невістки. Існували докази того, що він поінформував їх про зміст і план її будинку знаючи, що вони мають намір вчинити крадіжку. Його захист був таким він надав допомогу невинно, тобто без наміру стати пособником злочину. Суд першої інстанції вказав присяжним, що цих дій вже було достатньо, щоб засудити його, оскільки він надав допомогу «знаючи протиправну мету виконавця злочину.» Але Верховний суд визнав це помилкою і скасував вирок, вважаючи, що «важелі влади та справедливий закон потребують доказів того, що пособник та підбурювач діяли з усвідомленням злочинної мети і з наміром або метою вчинення, або заохочення чи сприяння вчиненню правопорушення» [4, с. 369].

При розгляді питання співучасті в кримінальному правопорушенні не можна оминати увагою такий пункт, як співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом. Спеціальний суб'єкт – це особа, яка, окрім загальних ознак, які повинні бути притаманні особі, щоб вона могла вважатися суб'єктом кримінального правопорушення, наділена ще й спеціальними ознаками, що мають бути передбаченні статтею Особливої частини Кримінального кодексу України для суб'єкта конкретного складу кримінального правопорушення.

Слідуючи загальному підходу, злочини зі спеціальним суб'єктом, що

обтяжені співучастю характеризуються такою особливістю: лише спеціальний суб'єкт може бути особою-виконавцем такого правопорушення. Решта осіб відіграють іншу роль та можуть бути тільки співучасниками. Це положення деталізується в окремих статтях Особливої частини КК. Так, ч. 3 ст. 401 КК встановлює, що особи, не зазначені в цій статті, за співучасть у військових злочинах підлягають відповідальності за відповідними статтями цього розділу (розділ XIX «Про військові злочини») [5, с. 251-253].

Відповідно до ч.1 ст.27 КК України співучасниками злочину є: виконавець, організатор, підбурювач та пособник. Іноді на практиці виділяють таку фігуру, як ініціатор злочину. Однак ініціатором злочину, власне кажучи, є або підбурювач, або організатор злочину, тому український законодавець не вдався до виділення ініціатора як самостійного співучасника злочину. Слід мати на увазі, що українська судова практика припускає можливе сполучення в діях співучасників відразу декількох ролей. Наприклад, особа може бути одночасно організатором і виконавцем злочину, або підбурювачем і пособником злочину. Сполучення декількох ролей у діянні співучасника має обов'язково враховуватися судом при призначенні покарання [6, с. 205-215].

Кримінальний кодекс України так визначає різні види співучасників кримінального правопорушення.

Виконавцем (співвиконавцем) злочину визнається особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений КК (ч.2 ст.27 КК). У національному законодавстві України, а саме у ч. 2 ст. 27 КК, закріплена така дефініція виконавця (співвиконавця), де зазначається, що це особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що,

відповідно до закону, не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила кримінальне правопорушення, передбачене цим Кодексом. Тобто та особа, яка безпосередньо вчинила злочин і визначається виконавцем (співвиконавцем) відповідно до чинного законодавства. У ч. 2 ст. 27 КК. Увагу зацентровано на визначальних ознаках такої особи: 1) вона є суб'єктом злочину; 2) вчинила злочин, передбачений КК; 3) вчинила злочин у співучасті з іншими суб'єктами злочину [1]. Аналізуючи ч. 2 ст. 27 КК, О.В. Ус чітко виділяє 2 різновиди діяльності виконавця: а) безпосереднє вчинення кримінального правопорушення, іншими словами здійснення повністю або частково діяння, що належить до ознак об'єктивної сторони складу злочину; б) вчинення кримінального правопорушення за допомогою використання інших осіб, що не підлягають кримінальній відповідальності [2, с. 182-189].

Організатор злочину— це особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка створила організовану групу чи злочинну організацію чи керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організувала приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації (ч.3 ст. 27 КК).

Підбурювачем визнається особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину, тобто підбурювач збуджує в інших співучасників умисел на вчинення ними злочину (ч.4 ст. 27 КК).

Пособник— це особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину (ч.5 ст. 27 КК).

Стосовно проблематики цього питання на міжнародному рівні, то інститут співучасті в злочині добре знайомий міжнародного кримінального права. Наприклад, коли особа "спільно з іншою особою" скоює злочин або замах на злочин, при вчиненні злочину групою осіб вони діють "із загальною метою", особа усвідомлює "умисел групи" на вчинення конкретного злочину. Перелік цих ознак закріплений у частині 3 статті 25 Римського Статуту.

Міжнародно-правові акти, як правило, не розрізняють певних типів співучасників – вони часто вказують, що кожен, хто «бере участь як Конвенція (1979 р.); або просто «є співучасником особи, яка вчинила дію чи намагалася вчинити дію» [3, ст. 1].

Акти міжнародного кримінального права, що були видані згодом, більш закріплювали більш детальне визначення видів співучасників, дозволених у злочинах. Відповідно до ст. 25 Римського статуту є такі види: а) вчинення злочину однією особою або разом з іншими; б) підмова, підбурення до злочину (якщо такий злочин все-таки має місце або якщо є замах на злочин); в) сприяння співучасникам у вчиненні таких злочинів або іншим чином сприяння їх вчиненню чи замаху, включаючи «фінансування їх вчинення».

Іноземні доктрини зазвичай посилаються на «спільників» та «інших співучасників» злочинів за міжнародним кримінальним правом. За словами В. А. Шабаса, ті, хто «вчинив» злочини, є «основними» злочинцями, а ті, хто планує, підбурює, наказує чи допомагає та підбурює до планування, підготовки та виконання, є «вторинними» злочинцями [7, с. 297].

У рішенні спеціального міжнародного трибуналу наголошувалося, що злочинець («головна» особа) «брав участь, прямо чи опосередковано, фізичним чи іншим чином, у матеріальних ознаках злочину, які виявилися в позитивних діях або у вчиненні дій, заснованих на за зобов'язаннями, окремо або в поєднанні з іншими, як". Наголошує, що зловмисники «не

повинні бути безпосередньо залучені до всіх аспектів підозрюваної злочинної поведінки [8, с. 439].

Стосовно форм, у яких може існувати співучасть у міжнародному кримінальному праві, то джерела зазвичай посилаються на «групу людей» — без вказівки, чи мала така група попередню змову. До прикладу, у статті 9 Статуту Нюрнберзького трибуналу зазначено, що в міжнародному кримінальному праві існує така форма співучасті, як злочинна організація.

У практиці встановлення злочинних співучасників у сучасних міжнародних трибуналах *ad hoc* широкого поширення набуло поняття «спільна злочинна організація». Основними ознаками цієї форми співучасті є: 1) участь у злочині декількох осіб; 2) створення генерального плану вчинення одного чи декількох злочинів; 3) будь-яка особа, яка може брати участь у приведенні цього генерального плану у життя [9; 10].

Розглядаючи цю проблему через призму соціальної дійсності, можна сміливо стверджувати, що вирішення питання співучасті на сучасний момент є важливим як для національного права України, так і для міжнародного кримінального права. Новинні джерела повідомляють про величезну кількість воєнних злочинів, вчинених окупантами у співучасті. Велику кількість із них становить зґвалтування, розбої та вбивства. Римський Статут у своїй статті 8 відносить зґвалтування до воєнних злочинів, які відносяться до юрисдикції Міжнародного кримінального суду.

Попри те, що Римський статут не ратифіковано, в 2014 та 2015 роках Україна скористалася механізмами визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду і подала заяви про визнання юрисдикції щодо воєнних злочинів, вчинених на території України, та порушень прав людини [11].

Торкаючись теми воєнних злочинів, хочемо наголосити на тому, що виконавцями злочинів можуть також визнаватися як особа, від імені якої був виданий якийсь злочинний наказ (начальник, командир), так і та особа, яка безпосередньо привела цей наказ в дію та вчинила прями злочинні дії.

Відповідно до цілого ряду постанов післявоєнних трибуналів, знайшов підтвердження в рішеннях сучасних міжнародних трибуналів ad hoc той факт, що "те, що солдату був даний наказ вбивати і катувати, порушуючи при цьому закони міжнародного права війни, ніколи не визнавалося в якості підстави для звільнення від відповідальності за подібні жорстокі діяння" [12, с. 295].

Висновок і перспективи подальшого дослідження. На нашу думку, ця проблема потребує невідкладного рішення. Якщо резюмувати дані, отримані в ході аналізу, можна зробити наступні висновки: тема інституту співучасті у кримінальному праві дуже різноманітна та багатогранна, вона не розкрита повністю в сучасному українському законодавстві. Також він є не цілком досліджений, через обставини на міжнародній арені. Окрім цього ратифікація Римського статуту принесла б значний плюс в наше національне законодавство. Якби це було здійснено, то багато воєнних злочинів, які на даний момент вчиняються на території країни, можна було б вирішити більш радикально і відповідно до норм міжнародно кримінального права Також варто зазначити, що багато норм національного права потребують приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів із урахуванням сучасних новітніх підходів до вирішення подібних справ.

Література

1. Кримінальний кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III (Редакція станом на 23.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.05.2022).
2. Ус О.В. Відмежування підбурювання до злочину від діяльності інших співучасників. *Проблеми законності*. 2008. № 94. С. 182–189.
3. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1970 р.: станом на 10 верес.2010

- p. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text (дата звернення: 25.05.2022).
4. Sanford H. Kadish, Reckless Complicity, 87 J. Crim. L. & Criminology 369.1997. URL: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol87/iss2/1>
 5. Горбачов Д. М. Особливості співучасті у злочинах зі спеціальним суб'єктом. *Часопис київського університету права* 2011/2. 2011. С. 251-253.
 6. Зінченко І. О. За кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3 (14). С. 205-215.
 7. Schabas W. A. The UN International Criminal Tribunals: The Former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone. Cambridge University Press, 2006. 297 с.
 8. Прокурор проти Міломира Стакіча (суд суду), IT-97-24-T, Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії (МТБЮ), 31 липня 2003 р. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,41483ab14.html> [переглянуто 25 травня 2022 р.]
 9. Прокурор проти Мілорада Крноєлаца (апеляційне рішення), IT-97-25-A, Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії (МТБЮ), 17 вересня 2003 р. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,414806124.html> [переглянуто 25 травня 2022 р.]
 10. Прокурор проти Мітара Васильєвича (апеляційне рішення), IT-98-32-A, Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії (МТБЮ), 25 лютого 2004 р. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,41483ce34.html> [переглянуто 25 травня 2022 р.]

11. Ратифікація Римського статуту дає для України більше механізмів для розслідування воєнних злочинів і покарання за них - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/ratifikaciya-rimskogo-statutu-dae-dlya-ukrayini-bilshe-mehanizmiv-dlya-rozsliduvannya-voennih-zlochi.html> (дата звернення: 25.05.2022 р.).
12. Верле Г. Г. Принципи міжнародного кримінального права: підручник / Герхард Верле; пер. з англ. Одеса: Фенікс; Москва: ТранЛіт. 2011.

References

1. Criminal Code of Ukraine, Law of 05.04.2001 № 2341-III (Revised as of 23.04.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (access date: 29.05. 2022)
2. Us O.V. Separation of incitement to crime from the activities of other accomplices. *Problems of legality*. 2008. № 94. S. 182–189.
3. Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft: Convention Org. Combined Nations of 16.12.1970: as of September 10, 2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text (access date: 25.05.2022).
4. Sanford H. Kadish, Reckless Complicity, 87 *J. Crim. L. & Criminology* 369.1997. URL: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol87/iss2/1>
5. Gorbachev D.M. Features of complicity in crimes with a special subject. *Journal of Kyiv University of Law* 2011/2. 2011. P. 251–253.
6. Zinchenko I.O. On the criminal law of Ukraine and England: comparative legal aspect. *Bulletin of the National University "Yaroslav Mudryi National Law University"*. 2013. № 3 (14). P. 205-215.
7. Schabas W. A. *The UN International Criminal Tribunals: The Former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*. Cambridge University Press, 2006.

297 p.

8. Prosecutor v. Milomir Stakic (Court of Justice), IT-97-24-T, International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY), 31 July 2003, available at: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,41483ab14.html> [accessed May 25, 2022].
9. Prosecutor v. Milorad Krnojelac (Appeal Decision), IT-97-25-A, International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY), 17 September 2003, available at: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,414806124.html> [accessed 25 May 2022].
10. Prosecutor v. Mitar Vasilyevich (Appeal Decision), IT-98-32-A, International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY), 25 February 2004, available at: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,41483ce34.html> [accessed May 25, 2022].
11. Ratification of the Rome Statute provides Ukraine with more mechanisms for investigating and punishing war crimes - the Legal Gazette. Legal newspaper - online version. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ratifikaciya-rimskogo-statutu-dae-dlya-ukrayini-bilshe-mehanizmiv-dlya-rozsliduvannya-voennih-zlochi.html> (date of application: 25.05.2022).
12. Verle G. G. Principles of international criminal law: textbook / Gerhard Werle; lane from English. Odesa: Phoenix; Moscow: TranLit. 2011.